

PONDELOK: 23.3.2020 – Slovenský jazyk

Názov témy: Príslovky

Poznámky do zošita:

Príslovky

- sú plnovýznamové slová.
- pomenávajú príznak príznaku – vlastnosť alebo okolnosť deja pomenovaného slovesom
: Môj malý brat **dnes** píše **zámerne** domácu úlohu **pomaly**.
- sú neohybným slovným druhom
- ak sa tvoria od akostných prídavných mien, možno ich **stupňovať**
: rýchlo – rýchlejšie, bezočivo – bezočivejšie.
- tvoríme ich príponou – **e** : mocne, odvážne, nečakane, príjemne,
- **o** : dávno, rovno, bohato, kyslo, triezvo
- **y** : vedecky, bratsky, priateľsky. **Táto prípona je krátka!**

Rozdelenie prísloviak:

- a) **miesta** (Kde? Kam? Kade? Odkiaľ? Pokiaľ?) - vysoko, dole, vpravo, okolo, zhora, potiaľ, uprostred
- b) **času** (Kedy? Odkedy? Dokedy? Ako dlho?) - zrána, včera, zvečera, oddnes, dozajtra, stále
- c) **spôsobu** (Ako? Akým spôsobom? Nakoľko?) - dozlata, dobre, hlasno/e, plynulo/e, skvele/o, trocha/u, veľmi
- d) **príčiny** (Prečo? Načo? Začo? Z akej príčiny?) - náročky, nadarmo, zámerne, zato, náhodne.

Pozor !!!! Príslovky **okolo, mimo, dolu, vedľa**... môžu fungovať ako druhotné predložky:

Vyšiel **hore**. = príslovka Vyšiel **hore** schodmi – predložka, ale tiež aj ako častice : **Dobre**, idem s tebou.

Stupňovanie prísloviak

- príslovky, ktoré sú odvodené od akostných prídavných mien môžeme stupňovať podobne ako akostné prídavné mená

a) pravidelné

1. stupeň: **-0** (pr. rýchlo, krátko)
2. stupeň: **-šie, -ejšie** (pr. rýchlejšie, kratšie)
3. stupeň: **naj+2.stupeň** (pr. najrýchlejšie, najkratšie)

b) nepravidelné

dobre – lepšie – najlepšie, zle – horšie – najhoršie, málo – menej – najmenej, veľa – viac – najviac
pekne – krajšie – najkrajšie, veľmi – väčšmi – najväčšmi, ďaleko – ďalej – najďalej,
skoro – skôr – najskôr

c) opisom

pridaním ďalšej príslovky – viac/najviac, menej/najmenej, väčšmi/najväčšmi
vpravo – väčšmi vpravo – najväčšmi vpravo

UTOROK: 24.3.2020 – Slovenský jazyk

Názov témy: Príslovky – cvičenia

Úloha č.1: Prečítaj text a vypíš z neho všetky príslovky. Roztried' ich na príslovky miesta, času, spôsobu a príčiny.

Cítim sa nechutne a je mi odporne, keď počúvam mladé dievčatá hovoriť škaredo. Mnohokrát však úmyselne, aby si ich niekto všimol. To nehovorím bezdôvodne. Minule som preto vystúpil z električky o dve zastávky skôr. Boli tri, mohli mať pätnásť, na prvý pohľad vyzerali milo. Keby som bol hluchonemý, spokojne s nimi cestujem ďalej. Ale to, čo som na vlastné uši počul, sa opakovať nedá. Milé čučoriedky, z diaľky vyzeráte mlado, vzdelane a jemne. Kiežby to tak bolo aj zblízka.

Úloha č. 2: Doplň do viet druhý alebo tretí stupeň prísloviak.

Kráčaj / **pomaly**! U babky bolo /**dobre** /ako u tety Anny. Čo /**dôrazne** / vás žiadam, aby ste zachovali pokoj! Hovor trochu / **hlasno** /. Úlohu mala /**dobre** / vypracovanú Mirka. V tomto riadku vzišla mrkva / **riedko** /. /**Zle** / sa už ani nemohlo stať. Skús sa vyjadriť / **výstižne** /.

Úloha č. 3: Utvor príslovky spôsobu z prídavných mien (ako?):

veselý ..... spravodlivý ..... čestný .....
rýchly ..... šikovný ..... slovenský .....

Úloha č. 4: Utvor príslovky z podstatných mien:

chyba (ako?) ..... dom (kde?) ..... vec (ako?) .....
bez dôvodu (prečo?) ....., omyl (prečo? .....

Úloha č. 5: Vystupňuj príslovky:

1. dobre	2.	3. ....
1. zle	2.	3. ....
1. presne	2.	3. ....
1. pekne	2.	3. ....
1. úzko	2.	3. ....

Úloha č. 6: Urč druh príslovky (miesta, času, spôsobu, príčiny).

postupne, spravodlivo, zhora, vnútri, naschvál, čitateľne, vždy, náročky,

Úloha č. 7: K príslovkám napíš antonymá (slová opačného významu).

jemne, pomaly, plytko, blízko, hrdo, verne, príjemne, včera, nabudúce, srdečne, nadšene, omylom, dohora, rezko, opatrne, vľavo, vzadu, vonku, popoludní, hladko

STREDA: 25.3.2020 – Literatúra

Názov témy: **Fraňo Kráľ – Čenkovej deti** (doplnkové čítanie)

Úloha: Prečítaj si ďalšie kapitoly (Príповедné, U majstra, Do učňovskej školy) z knihy Čenkovej deti.

Fraňo Kráľ: Čenkovej deti

Príповедné

«CHLAPCI!»

«No?»

«Viete, čo nového?»

«Zabil krivý čaptavého?»

«To nie, ale na našej ulici máme nového čučmáka! Obuvník Kasper ho niekde vypriadol. Volá sa Mišo. Videl som ho už...»

«A čo je zač?»

«No taký mumaj dedinský.

«Ba kde ho len Kasper zohnal? Ved' už vyše roka nemal nijakého učňa!»

«A ktože by aj bol u takého majstra za učňa?! Deti čičíkať, zemiaky škrabať, dlážku drhnúť, pod pecou spávať a hladovať – to môže každý aj u mamy!» «A výprask predsa len sladšie zlizneš, keď je od otcovej bakule, ako keď ti ho má narezat' šusterský lápsik!»

«Ach, chudák Mišo!»

«Len odkiaľ prišiel?»

«To ho iste zas tá sociálna starostlivosť odkiaľsi dovedla. Ona sa stará o osirelé a opustené deti. Aj Ondra Valku, čo sa hen u Leicha za zámočníka učí, zobrala niekde na dedinskej ceste a dala ho sem na remeslo.»

«Chudák Mišo.

«Je iste sirota.»

«Ale príповедné mu zato dáme»

«No pravdaže! Ved' by inak ani nesmel do nášho cechu!»

«Dnes je nedeľa. Možno majster aj jeho pustí na chvíľu von, ako pustili nás naši majstri. Čo, nepôjdeme ho vyhľadat'?»

«Podme!»

Mišo stojí prihrbený v kútiku pod starou bránou jedného z dvestoročných domov. Je to na Mikulášskej ulici bratislavskej štvrti, ktorú nazývajú Židovňou, ale správnejší názov pre túto štvrť by bol iste «Chudobeň». Ani na pravé poludnie s lampášom v ruke by ste tu nenašli zámožného človeka! Len zúfalá bedač škerí na vás zuby z každého kúta tohto hniezda.

Mišo stojí pritisnutý k ošarpanému múru. Ruky má vo vreckách nohavic a očami blúdi v ruchu nedeľnej ulice. Prechádzajú chlapi, prechádzajú ženy, prechádzajú deti. Mišo sa díva, pozerá, hľadá, ale nikoho tu nenachádza. Niet tu jeho matky, niet súrodencov, niet nikoho známeho. Len cudzí, chladní, nevšímaví ľudia... Mišovi je strašne smutno. Spomína na domov i na všetko zažité od čias, čo sa túla svetom. Nie je to dávno... Niekoľko dní... Len včera sa rozlúčil so svojou sestričkou Hankou... Len včera ho dali za učňa... Len od včera býva v podzemí tohto hrozného domu, ktorý straší každú chvíľu zrútením sa...

«To je on?»

«Áno.»

«Ty si Mišo? Kasperov učeň?»

«A... A čo chcete so mnou?!»

«Čože by sme chceli! Pripovedať ťa medzi nás chceme! Ved' nebudeš tu takto sám čumieť! Budeme priateľmi. Budeme spolu chodiť do učňovskej školy a huncútstva stvárať...»

«Ale, ako to pripovedať? Ja nemám peňazí...»

«To nič. Len keď máš dobré nohavice!»

«A čo chcete s mojimi nohavicami? Ja si ich nedám! Tie mi mamka kúpili z peňazí, čo dostali za brata Paľka...»

«No neboj sa! My ti ich nevezmeme. Len ich vyskúšame, či sú dosť silné a trvácne. Tak pod'!»

«Ale kam?»

«Nuž s nami! Tamto vedľa kostola medzi tie múry. To sa barak nedávno zrútil. Tam sa teraz schádzame každú nedeľu popoludní...»

Chlapci idú a Mišo s nimi. Niekoľko krokov, a sú na zrúcanisku. Je to hromada harabúrd. Hlina, kameň, úlomky tehál, kusy omietky, rozbité mreže, rozlámané časti železných postelí, kusy zhrdzaveného drôtu, otľčené umývadlá, smrdiace odpadky, hnijúca slama, špina, výkaly...

«Koľko mu ich dáme?»

«Ako každému. Desať.»

«Tak, Mišo, ľahni si na tento kameň. Dostaneš prípojedné. Nerob si však z toho nič. To je u nás zvykom. Vždy, keď príde nový učeň, dostane najprv bitku. Len potom ho prijmeme do cechu za priateľa.»

Mišo líha pokorne. Najsilnejší z chlapcov dvíha palicu a už sádže: – jeden – dva – tri – štyri – päť – šesť – sedem – osem – deväť – desať.

Mišo vstáva. Teraz pristupujú chlapi k nemu, podávajú mu ruky a rad-radom sa predstavujú. «Ja som Juro Petráš... Ja Jano Sekera... Jozef Barica... Imrich Weis...»

Mišo je pripovedaný medzi učňov na Židovni v Bratislave...

U majstra

U OBUVNÍKA KASPERA sa žije životom, ktorý sa nedá nazvať psím, lebo sotva by sa našla psia rodina, ktorej životná úroveň nestála by nad biedou rodiny Kasperovej. Psi síce tiež chlipkávajú mútnu vodu, ktorá je mútna preto, že obsahuje zvyšky jedál, ale Kasperovci jedávajú mútnu vodu, ktorá býva zamútená preto, aby sa podobala jedlu. Rozdiel medzi týmito vodami je, že prvá sa menuje pomyjami a druhá polievkou.

Kasperovci vedia, čo je bieda. Bývajú v izbičke, ktorá sa iste slnka bojí, a preto je väčšou časťou pričupená pod zem a len jedným malým okienkom sa díva do tmavého dvorca. Keď sa v nej rozhl'adíme, spozorujeme, že má rozmery, do ktorých sa práve vmestí jeden stôl, dve rozbité stoličky, jedna ošumelá posteľ a starý obuvnícky verpánok. To je zariadenie Kasperovie príbytku. Býva tu nateraz šesť ľudí. Kasper, jeho žena, ich tri deti a učeň Mišo. Nebýva sa im síce najlepšie, nie sú zamilovaní do tejto diery, ktorá mala kedysi i dlážku a ktorá ma dosiaľ rozpukanú prehnutú povalu, ale pán Kasper tvrdí, že je to predsa lepšie, ako keby mali bývať niekde pod holým nebom. A nájomné, 50 korún mesačne, nie je také, že by si naň nemohol pán domáci i niekoľko rokov počkať.

Ale horšie je so zháňaním živobytia. Kasperovci nie sú síce v jedle veľmi vyberační, ale predsa len potrebujú niečo, čo by im aspoň tú vodu zamútilo na polievku. Bývajú to zemiaky, kúsky stvrdnutého chleba a sem-tam i nahnitá zelenina. Týmito vecami sa nesýtia preto, že by hádam nemali radi hovädziu polievku, smažené mäso, torty či pomaranče, ale proste preto, že im na slušné jedlá nestačí. Majster Kasper je obuvníkom, ktorý už po roky nespravil novej obuvi. Darmo sa zháňa za robotou, márne hľadá zákazníkov! Veď ktože by si dnes aj dal zhotoviť topánky u priemerného remeselníka, keď má za výkladmi obchodov nespočetný výber prvotriednej továrenskej obuvi! A konečne, veď ten remeselník mu to nemôže ani pri najlepšej vôli spraviť za takú nízku cenu, ako to urobí továreň, kde sa podniká vo veľkom. A bolo to ešte, bolo, kým Kasperovi a podobným majstrom dávali ľudia aspoň opravovať obuv. Ale od čias, čo si továrnik Baťa zriadil pri svojich predajniach vlastné opravovne, sú títo úbožiaci na mizine. Dnes sa zablysnú od radosti Kasperove vpadnuté oči, keď niekto i len náhodou alebo omylom zabúcha na dvere jeho izbičky a povie: «Pán majster, pribite mi tento opätok!» alebo «Pán majster, tuto sa mi odpáral príštípok!» Za takéto služby sa, pravda, platí šesťákmi.

A z tých šesťákov tvoria Kasperovci zázrak výživy šiestich ľudských bytostí. Lež tú by sme sa mali konečne Kaspera spýtať, načože si teda berie učňov do domu, keď sám nemá čo robiť a keď ani vlastnú rodinu nemá čím živiť! Na toto nám, ak je aspoň trochu úprimný, odpovie Kasper asi takto: «Učňa si beriem miesto slúžky. Slúžku by som nemal čím platiť, a učňa mám zadarmo.»

A keď sa podívame na neho a na jeho rodinu, priznáme mu, že veru potrebuje posluhu. Sám je štyridsaťročný, hrbatý, slabučký človečik, do ktorého život už vari chodí len spať. Jeho žena je ešte úbohejšia. Ona väčšinu času trávi na posteli v tmavom kúte, kde vykašliava zvyšky svojich suchotinárskych pľúc. A deti, to je jedno nešťastie! Všetky sú rachitické a tuberkulózne. Najmladšie má tri roky, a ešte sa ani na nohy nepostaví. Leží vedľa matky ako kôpka zúfalstva. A toto všetko zavinila bieda, podvýživa a vlhký, nezdravý byt. Kasperova izbička je nemocnicou.

Kasperovci potrebujú opatrovateľa a živiteľa.

A tým má byť učeň Mišo.

«Teraz, chlapče, zabehneš najprv s týmito papučami k Najmanovi. Je to ten plechár za rohom ulice. Povieš mu, že ho pekne pozdravujem a že mi je dlžen za to zašitie dve koruny. Ale nenechávaj tam papuče, ak ti hneď nezaplatí! Na spiatocnej ceste zastavíš sa u pekára a kúpiš z tých dvoch korún, čo u Najmana dostaneš, za jednu staré pečivo. Keď sa vrátiš, donesieš vody, rozrúbeš dreva a nakladieš oheň. Potom spravíš trochu poriadok v izbe. Vymetieš, vynesieš nočník a vyperieš plienky...»

Rozkaz je vydaný. Mišo sa chápe činu.

Najprv beží s papučami. Odovzdá, vybaví, dostane peniaze, a už je u pekára. Tu kúpi za korunu staré pečivo. Berie ho, porúča sa, odchodí. Nohy už prekladá cez prah, aby sa poponáhlal k domácej práci. Ale oči mu nejak nechcú opustiť pekára. Bože, čo je tu dobrôť! Čerstvého chleba, žemlí, rožkov, koláčov! A on dnes ešte nejedol! Žalúdok mu vŕzga ako stará harmonika. Ej, čiže by to bolo, stisnúť tak mäkkú veknu do dvoch rúk a zahryznúť sa do nej všetkými zubami! No naprázdno preglága sliny, oči odtíha od nedobytných dobrôt a so sklonenou hlavou sa navracia k svojmu majstrovi.

Potom zháňa vodu, rozbíja akúsi debničku na triesky a zakladá oheň. Pán majster ďalej vydáva rozkazy a Mišo ich vyplňa, až z tých rozkazov a z práce vzniká niečo, čo je Kasperovcom obedom. Mišo sa sám sebe čuduje, keď si pochutnáva na polievke, akým je on výborným kuchárom. Veru, ani pani majstrová, ktorá dnes zas leží, by to lepšie neuvarila!

Po obede vysukuje Mišo rukávy. Dáva sa do roboty, ktorá mu je protivná. Vyťahuje spod postele nočník a vylieva jeho obsah k rozbitému kanálu na dvor, tak, ako to robia všetci obyvatelia tohto domu. (Nedivte sa teda, keď vojdete do takého dvora, musíte si zaraz chytiť nos!) Potom zametá, umýva riad i deti a perie plienky po najmladšom. To je robota, ktorá mu zaberie celé popoludnie. Pán majster sedí zatiaľ pri verpánku a opravuje nejakú čižmu.

A hneď je večer. Do žalúdkov sa vpraví zostatok od obeda a už sa ide spať. Mišo spáva na zemi v kútiku za sporákom. Tu si prestiera handru, ktorá bola kedysi vrecom, aby uložil na ňu svoje zmučené telo. Poduškou sú mu nohavice a prikrývkou kabát, čo zvlčie zo seba.

A teraz sa oddáva sebe, svojim citom a spomienkam. Myslel mu preletí hory, preletí doly, až zastavuje sa v milom kútiku, v tatranskom lese pri jazierku...

«Mamička!»

A horké slzy vzlykajúceho chlapca rinú sa prúdom na tvrdé lôžko...

Do učňovskej školy

«MUSÍŠ SA ÍŠŤ ZAPÍSAŤ do učňovskej školy! Hej, taký je to poriadok, abyže im tristo hromov páralo do duše! Človek si vezme učňa, pretože ho potrebuje pre domácu výpomoc, a potom aby si ho posielal po školách! Ak nepošleš, trescú ťa, že prekračuješ zákony! Abyže ich porantalo!»

«Ale ja ta sám nepotrafím. Ja neviem, kde je to...»

«Však ťa samotného nik neposiela! Pôjdeš s Krauzovým učňom. Krauz je ten krajčír, čo má nad nami na poschodí dielňu. A učňa možno už i poznáš. Volá sa Jozef.»

«Mám ísť hneď?»

«Chod'. A ak sa ťa budú v škole pýtať, kde máš potrebné listiny, povedz, aby si to vyžiadali od Krajinskej sociálnej starostlivosti o mládež. Ak je potrebná i moja prítomnosť, oznám, že prídem zajtra. A uč sa mi tam potom poriadne! U mňa sa i tak veľa toho nepriučíš, keďže nemám nijakej lepšej práce!...»

«Aha, Mišo! Vitaj! My sa už poznáme. Od nedele...»

«Mám ísť s tebou zapísať sa do učňovskej školy.»

«Dobre. Vezmem ťa. Ja už chodím. A chodí nás odtiaľto niekoľko. Keď chceš, budeme chodievať spolu.»

«Hej. Ja ťa prídem vždy ohlásiť.»

«Tak teda poďme! Aby sme sa neoneskorili. Ja som sa už práve poberal...» Chlapci prechodia uličkami popri Univerzitnej knižnici. Za chvíľu sú na Michalskej ulici, ktorá vedie popod známu Michalskú bránu. Tu vidia vo výkladoch krásne perzské koberce. Ach, aké sú to drahé veci! I niekoľko tisíc korún stojí jeden!

«Povedz mi, Jožko, na čo sú to!?»

«Nuž na zem poprestierať, do izieb.»

«A kadiaľ potom ľudia prechodia, keď si to poprestierajú po zemi?»

«Joj, aký si ty sprostý, Mišo! Kadiaľ by chodili? Nuž po kobercoch chodia!»

«Po takých drahých veciach stúpajú? Ved' je to nemožné!? – – »

«Pozri, braček, to je palác, čo?!»

«Jojojój, to je topánok!!! A čie sú to všetky?»

«Baťove. To je Baťova nová predajňa.»

Vychodia práve na Hurbanovo námestie, odkiaľ vidieť celým rozsiahlym námestím Republiky. Tu stojí veľká budova pošty, veľkolepý palác banky Tatra a mestská tržnica s čulým obchodom s potravinami. Mišo na všetko vyvaľuje oči. On toľko ruchu a krásy ešte nikdy nevidel. Je už síce v Bratislave niekoľko dní, ale na hlavnú ulicu alebo na námestie sa ešte nedostal. A v ten večer, keď prišiel do Bratislavy, bolo už neskoro, takže obchody boli pozatvárané a ulice opustené a majster ho odvedol len bočnými priechodmi do svojej diery.

«Pozor daj, autobus ťa zadrávi! Tu sa nesmieš dívať na veci ako teľa na nové vráta! Musíš byť opatrný! Ved' vidíš, že sa to tu na križovatkách len tak hmýri autami, autobusmi a električkami!»

Z námestia prechádzajú do Uhorskej ulice. Tadiaľto sa totiž chcú dostať pred Živnodom a potom popri plynárni rohom Sahary na Vazovovu ulicu, kde stojí nová učňovská škola.

«Ale tí ľudia musia byť predsa len strašne bohatí! Pozri, aké ohromné báby majú v oknách, a všetky tak krásne vyobliekané!»

«To nie sú báby, to sú figúry vo výkladoch!»

«No áno, ale ako sa s tým hrajú, ved' je to priam také veľké ako človek!»

«Ale ved' to nie je na hranie! To sú modely, na ktorých sa ukazuje, ako slušia tie poobliekané šaty!»

«Hm, a ja by som myslel, že by tie šaty predsa len lepšie slušali, keby ich poobliekali živým ľuďom. Je iste dosť takých, čo by sa im zišli. Veru by som ani ja neodbehol, keby mi tak dali ten zimný kabát z toho voskového chlapca!»

«Ty si dedinský trufko!...»

Chvíľu kráčajú ticho. Sú už na Sennom námestí. Mišo je urazený, že mu Jožo nadáva do sprostých trufkov. Ved' prečože mu má nadávať? Či nie je naozaj hriechom, ak niekto šliape vo svojich izbách po drahocenných kobercoch, kým iní nemajú pod nohami ani dlážky? A či nemá pravdu, keď hovorí, že by nemali byť v krásnych šatách vyobliekané bábky za oknami, kým toľko ľudí chodí otrhaných a trasie sa od zimy?

Mišo je urazený. Chvíľu kráča bezo slova povedia Jozefa.

Ale neovládne sa dlho. Len čo dôjdu pred veľký výklad s kožušinami, už skríkne:

«Pozri! Pozri! Tu majú medvede! Medvedie kože...»

«Ale ved' to nie sú nijaké medvede! Čo nevidíš, že panie, ktoré popri nás prechádzajú, sú tiež v takých kožiach odeté? To sú dámske plášte. Dámske zimné kabáty.»

So zapísaním Miša je pán riaditeľ v učňovskej škole raz-dva hotový. Zaznamenáva si jeho meno a podotýka, že potrebné dokumenty si teda vyžiada tam, kde Mišo uvádza. Potom Michala Čenku odvedú medzi chlapcov do oddelenia, na ktoré učni od ostatných remesiel radi pokrikujú:

Šuster – flek, ber kopytko a pod het!

«Jožko, ale ma, prosím ťa, dočkaj po vyučovaní! Lebo ja by som sám veru nepotrafil domov!» volá ešte Mišo za Jožom, ktorý odchádza zas ku svojej družine.

V učebni sa Mišo s chlapcami skoro zoznamuje. Hľa, tam toho škuľavého dokonca i pozná! Je zo Židovne. Bol v nedeľu tiež medzi šarvancami, čo Mišovi dávali prí povedné. A ostatní sú všetci rovnakí. Obšúchaní obuvnícki učni.

Mišovi sa tu páči. S otvorenými ústami počúva každé slovo učiteľov. A o akých zaujímavostiach prednášajú! On také veci ešte nikdy nepočul! Dejiny, vynálezy, stroje... A každú hodinu sa striedajú učiteľia. Každý vyučuje iný predmet. Hm, braček, to nie je ako v cirkevnej škole niekde pod Tatrami, kde ťa chudák učiteľ, ktorý mal sám osemdesiat žiakov, sotva čítať a písať naučil! A nielen náukové predmety sa tu prednášajú. I praktické veci, ktoré potrebuje každý remeselník do denného života, sa tu pestujú. Ej, veru neviem, či nebude Mišo vedieť lepšie vymerať a vyrezať zvršky na topánky, keď bude i len pol roka chodiť do tej školy, ako vie teraz jeho majster!

Na stenách chodieb a učebni ide si Mišo oči vyočiť. To vám je plagátov, obrazov, máp, diagramov, výkresov! A čo v kabinetoch, tam keby si sa, chlapče, podíval! To by si len híkal!

Slovom, Mišo je so školou veľmi spokojný. Umieňuje si, že sa bude veľa, veľa učiť, aby si z toho duševného bohatstva čo najviac odniesol do života.

Na spiatocnej ceste vypytuje sa Jožo Miša, ako sa mu tá «búda» páčila, a Mišo si nevie dosť vynachváliť prekrásnu školu.

«Teraz ťa prevediem zas inými ulicami, nie kade sme prišli. Bude to síce dlhšia cesta, ale uvidíš tam veci, ktoré sa ti budú iste páčiť. Doma však nesmieš povedať, kadiaľ sme sa navracali, lebo by nás majstri vyhrešili, že sme si tak zašli!»

Jožo vyrástol v Bratislave. Pozná tu každý kútik. Vedie preto Miša uličkami, pasážami, priechodmi, len aby boli čím skôr pri cieľi. Chce ho totiž prekvapiť Dunajom a loďami. O niekoľko minút sú tam. Mišo žasne. Tie valiace sa vlny chmúrnej veľrieky! Akoby obrovský špinavý had sa plazil z nedozerna do nekonečna. Srdce vám zvierá úzkosť. A keby ste si tento ohavný obraz nevymenili za predstavu rozľahlej zoranej role, bolo by vám nevoľno. Áno, Dunaj sa väčšmi podobá zoranému lánu poľa, po ktorom sa stále vláčia obrovské traktory v podobe rozličných lodí. Tieto vyorávajú brázdy krížomkrážom a darmo sa vôkol nich čeperia vlnky, akoby protestovali proti tomu, že ich mliaždia. No Dunaj nie je ani hadom ani roľou! Veď Mišo dobre vie, že je to len ohromné množstvo tečúcej vody! A hoci sa ten stroj, čo vyloduje z nákladných parníkov tovar, podobá loviacemu bocianovi, predsa je to len železný žeriav! A tak i most, ktorý tu spojuje Bratislavu s Petržalkou, nie je nijakou kovovou obručou ani napätou anténou, ale len železným mostom, klenúcim sa ponad Dunaj a spájajúcim oba brehy širokej rieky.

Mišo tu teda poznáva Dunaj, lode, žeriav a bratislavský most.

Na ceste domov, pod Hrad, na Židovňu, upozorňuje ho Jožo ešte na Rolnícke múzeum a na Národné divadlo. A zas z miest krásy a údivu zapadá Mišo do šedivosti a špiny obuvníckej dielne.

ŠTVRTOK: 26.3.2020 – Slovenský jazyk

Názov témy: **Priama reč**

Poznámky do zošita:

Priama reč

- je doslovné znenie reči postáv
- priamu reč označujeme úvodzovkami: „Kde je Puding?“
- priamu reč uvádza rozprávač **uvádzacou vetou**
- uvádzacia veta môže stáť: **pred** priamou rečou: Mamička povedala: „Bolo niekde na chodbe.“
za priamou rečou: „Kde je mačiatko?“ spytuje sa Klárka.
uprostred priamej reči: „Bolo na chodbe,“ hovorí mama, „ale už zmizlo.“

Grafické znázornenie priamej reči:

vysvetlivky: **P** = priama reč, veľké písmeno

p = priama reč, malé písmeno

U = uvádzacia veta, veľké písmeno

u = uvádzacia veta, malé písmeno

A) uvádzacia veta **pred** priamou rečou: **U**.....: „ **P** ..... !?“

Otec povedal: „**D**nes prídem skôr.“

B) uvádzacia veta **za** priamou rečou: „**P**..... !?“ **u**..... .

„**Z**avolám,“ **p**risvedčila teta.

„**P**omôžeš mi?“ spýtal sa Jozef.

C) uvádzacia veta **uprostred** priamej reči: „**P**.....,“ **u**..... , „**p**..... .?“

„**Z**avolám,“ **p**ovedal som, „**a**le až neskôr.“

Úloha č. 1: Do viet doplň správne interpunkčné znamienka. (. , : „“ !?)

Buď taký láskavý a nepleť sa mi do života hovorilo vážne nahnevané dievča

Napokon sa ozvala Simona a povedala Ja s tým nesúhlasím

Zajtra hovoril veselo pán učiteľ pôjdeme na exkurziu

Buď taká láskavá a vráť mi peniaze hovoril môj sused

Na chodbe zvolal akýsi zúfalý hlas Pomôžte mi predsa

Celý deň vrel veselo som musel myslieť na tvoje krásne oči

Ako sa ti darí v škole spýtala sa mama jeho priateľky

Úloha č. 2: Z viet vytvor priamu reč.

Kamarátka mi povedala, aby som jej večer zavolala.

Sused sa ma opýtal, aké bude zajtra počasie.

Mama sa ma opýtala, kto mi volal.

Babka mi prikázala, aby som umyl riad.

Pri písaní sa máme sústrediť, vždy nám to vraví pani učiteľka, aby sme neurobili veľa zbytočných chýb.

PIATOK: 27.3.2020 – Literatúra

Názov témy: **Fraňo Kráľ – Čenkovej deti** (doplňkové čítanie)

Úloha: Prečítaj si ďalšie dve kapitoly (Hry a dobrodružstvá, Kríza) z knihy Čenkovej deti.

Fraňo Kráľ: Čenkovej deti

Hry a dobrodružstvá

«PRIATELIA! Mám znamenitý plán! Na tie Vincerove pomaranče sa predsa len dostaneme!»

«Ale kade?»

«Zadným vchodom. Z dvora. Zbadal som, že Vincer na poludnie zatvára len dvere z ulice. A do obchodu sa dá vniknúť i dvierkami, ktoré vedú do tmavého dvora, kde má byť a kde je i naša dielňa.»

«Hej, ale čo pes? Ved' vari vieš, že práve pri tých dvierkach stojí búda šteňaťa, čo stále d'avká! To by nás prezradilo!»

«Myslel som i na to. Šteňa musíme odpratať!»

«No?»

«Zapálime mu búdu! A to ešte dnes večer, aby sme si už zajtra popoludní mohli pochutnávať na pomarančoch. Búda je plná slamy, smetí a papierov. To bude horieť ako fakľa. A kým Vincer zbadá, čo sa stalo, pes bude dávno zadusený!»

«A nestane sa nešťastie? Nezapália sa od búdy aj nejaké iné veci? Nevznikne požiar?»

«Ba kýho čerta! Čože by tam horelo? Iba ak to blato vo dvore a staré plesnivé múry!»

«Dobre teda. Ty zapáliš dnes večer búdu a my zajtra cez obed podnikneme ostatné. Mišo s Jožom budú dávať pozor a ja s Imrichom vojdeme do obchodu,» zakončuje uznesenie Juro Petráš, ktorý je náčelníkom chlapcov na Židovni.

«Ale deliť sa budeme na rovnaké časti!» vymieňuje si ešte škuľavý obuvnícky učeň, ktorý prišiel s týmto plánom.

«Dobre, budeme!»

Takéto a podobné kúsky vyvádžajú chlapci na Židovni. Plány sa im, pravda, vždy nevydaria, mnoho ráz skončí sa celý nastrojený podnik zauchami a poučením šarvancov, že krádež a týranie zvierat sú nepekne a neľudské veci. Ba neraz musí veru i pán policajt skúšať svoj rozum a obušteť, aby uhájil posvätné vlastníctvo statočných občanov pred touto cháskou, vybíjanou na čertovom kopýtku. Ale chlapci sú a zostanú chlapcami! A tobôž, keď sú to vyhľadované deti periférie! Taký učeň, ktorý sa za celé roky poriadne nenaje, ktorému večne žalúdok kŕka ako žaba, nedá sa veru len tak ľahko zastrašiť, aby znova a znova neskúsil zmocniť sa nejakého jedla alebo lahôdky, ktorej ešte v živote neochutnal! Darmo sa teda niekto rozhorčuje nad nevychovanou a skazenou mládežou. Tá mládež je preto zlá, že je biedna.

A náš Mišo je už plnoprávnym členom tejto spoločnosti. Spriatelil sa s učňami od svojho remesla aj od remesiel iných. Ba do tejto družiny patria i chlapci, ktorí nie sú dosiaľ učňami, pretože navštevujú ešte ľudovú alebo meštiansku školu. Ale ani tých chlapcov nečaká iný osud. A preto už teraz nadväzujú priateľstvo s budúcimi svojimi kolegami a vyberajú si remeslá, ktoré by sa im najlepšie hodili. Obuvníctva sa najviac boja. O tom hovoria:

Nepôjdem ja za sustra,
nedaj mi to, bože,
bo mám slabé zúbence
naťahovať kožu!

Ale Mišo sa za svoje povolanie nehanbí. Vie, že každá práca je čestná, keď ju svedomite vykonávame. A Mišovi jeho remeslo i sluší. Je z neho ozajstný obuvnícky učeň. Má strapatú hlavu, nevysoké zavalité telo a kolísavú chôdzu. Keby ste ho tak videli v jeho usmolenej zelenej zástere a v drevených končistých topánkach, ktoré mu niekto podaroval, iste by ste sa ho spýtali: «Tak čo, pán majster, ako sa im darí?» A on by si skrížil zašpinené, po lakte vysúkané ruky na prsiach a odpovedal by: «No, tak-tak, po troške. I lepšie by sa zdržalo. Len keby tej biedy toľko nebolo!»

Áno, Mišo vám rozpráva ako dospelý človek. Má síce len štrnásť rokov, ale skúsenosťami by sa už vyrovnal nejednému dospelému človekovi. Pozná kus sveta, pozná život chudoby v horách a pozná ho i v meste. Vie, že to nebol nijaký pánbožko, ktorý stvoril biednych a bohatých, ale že to boli sami ľudia, ktorí sa usilovali zotročiť sa navzájom. A preto je hlad a sú nedostatky na jednej strane, kým na druhej strane je hojnosť a prepych. Ba Mišo vie ešte aj to, že tento stav je len dotiaľ možný, kým krivdení budú ochotní znášať nespravodlivosť na nich páchanú.

No hoci sa Mišo tomuto všetkému priučil, hoci je už rozumným, predsa len neprestal byť ešte chlapcom a veselým kompánom seberovnej spoločnosti. A svedčí mu to tak. Jeho priatelia ho majú zato radi. Je všade medzi prvými.

«Hoho! Chlapci! Na našej povale objavil som netopiere! Pôjdete?»

A Mišo sa už driape. Schody dolámané, povala sprebáraná, nebezpečenstvo na každom kroku, ale našich hrdinov to nezastraší. Prekutajú všetky diery dvestoročných domov, aby vyplašili tu myšku, tam potkana, tu vtáčika, tam netopiera. A čo je potom samochvál a hrdinských rozprávání, keď sa im zdari takáto dobrodružná výprava bez toho, že by sa bol niekto niekde zrútil, alebo že by ich bol nejaký občan, vyrušený hurhajom, vyťahal za uši!

Ale Mišovi sa prihodí i táto nehoda.

Jeho majster potrebuje práve kúsky okenného skla na oškrabovanie a hladenie podošvy. Zahvizdne na Miša, ktorý zasa pláka plienky na dvore pri kanáli, a volá: «Hej, chlapče, skoč niekde a pohľadaj úlomky skla! Aleže sa zvrtni, aby som ťa nevyobracal lápsikom!»

Mišo rozumie. Vie, že sklo musí tu byť hneď, lebo ináč majstrov lápsik zatancuje si cáprpolku na jeho koži. Ale kde ho vziať? Hm, kamarát! Ber rozum do hrsti. Ale nie rozum! Ber radšej kameň do hrsti a brinkni ním do niektorého z najbližších okien! – Bojíš sa? Vidia ťa? – Vybijú ťa? – Ale čo! Tak alebo onak! A možno to predsa len nebude také štipľavé ako po lápsiku! – A brink! – už rinčí sklo okienka krajčirovej komôrky ha poschodí. – Mišo si myslí, že to Krauz nepočuje, keďže má dielňu v inej miestnosti, za komôrkou. Ale beda! Sotva sa Mišo zhýba, aby uchytil prvý kúsok padajúceho skla, už vrzdí prehnutá pavlač a nad Mišom sa ježí ako boh pomsty strapatá hlava nahnevaného krajčira.

«I ty naničhodník jeden! No, dočkaj!»

A Mišo ozaj zľaknutý čaká, kým len nezíde Krauz k nemu a nechytí ho do dvoch rúk za uši. A teraz kričí. «Jó, to boli!» Ale máme. Krajčír ďalej nakrúca Mišove uši, akoby naťahoval vežové hodiny. Ale teraz poznáva chudák chlapec, že by to predsa len nebolo také hrozné, keby bol volil lápsik a šiel vyhľadať kúsok skla niekde na zhorenisko. No, «vošiel do toho ako kôň do štvorní!» hovorí príslovie. Lež i milšie a radostnejšie udalosti sa vyskytujú v živote bratislavských chlapcov. Ach, na to kino, čo navštívil s učňovskou školou, nezabudne veru Mišo nikdy! To vám tam bolo smiechu, keď vyvádzať Chaplin svoje kúsok! A potom tie obrazy ďalekých krajín a cudzozemských zvierat! Tie tulene sa váľali po zemi ako vykŕmené prasce! Hej, to keby tak videli naši chlapci na dedine!

A keby tak prišli do Bratislavy na veľké námestie, ktoré sa volá Sahara! Tu by im Mišo ukázal, čo je to cirkus a kolotoč! Veru, ten kolotoč je znamenitá vec! Zaplatíš niekoľko halierov, a už ti muzika hrá a ty sa krútiš ako v nebeskej sláve. A sú i také, kde nemusíš ani platiť. Slovom, ideš najprv s chlapcami nejakú chvíľku otáčať týmto kolotočom a potom ťa majiteľ za to raz zadarmo prevezie. Ale o tom sa nedá rozprávať. To sa musí vidieť a zažiť!

Ale tie hojdačky, jazda na drevených koňoch a automobiloch! Veru, braček, to nezažiješ hocikde! To si musíš prísť pozrieť do Bratislavy.

Príď a uvidíš tu ešte mnoho krásnych vecí, ktoré ani Mišo nevidel, lebo na zábavu má len veľmi málo času!

Kríza

A PLYNÚ UDALOSTI. Radostné striedajú sa so smutnými a z toho sa utvára život. Škoda len, že v živote väčšiny ľudí trpké chvíle vyplňajú značnú časť času. Ale čas to nezaznamenáva. Spokojne vypúšťa do vekov deň za dňom, ako vypúšťa do vzduchu mydlové bubliny. Bubliny sa rozplynú, dni miznú a čas sa naplňa.

Na bratislavských uliciach trešia mrazy suchej zimy. Niet snehu, a preto niet ani rozprávkových kúziel, ktoré zimy vytvárajú. Mierny chlad a príšerné hmly tisnú sa do každého kúta priestoru, ako sa vtláča do každej núdznej domácnosti hlad a bieda. A oboje vzbudzuje hrôzu. Škaredého počasia, pravda, hrozia sa len milovníci krásnych chvíľ, kým pred príšerou biedy trasú sa celé zástupy.

Hovorí sa, že stav biedy zavinila hospodárska kríza. Sú ľudia, ktorí tomuto slovu rozumejú, ale aj takí, čo si predstavujú, že tá kríza je nejaká zlá ježibaba, ktorá vyhadzuje robotníkov z práce na ulicu a chudobné deti necháva hladovať.

I noviny, ktoré ležia na stoloch vykúrených kaviarní, šenkov a iných zábavných miestností, ju podobne maľujú. Kríza je príčinou nezamestnanosti. Len táto potvorská mátoha je všetkému na vine. A máme ju preto, že je všetkého prebytok, že nemá kto tovar skonzumovať, a preto sa musia zastaviť podniky, aby nevyrábali nadbytok.

Ale tí núdzni nechcú takémuto výkladu veriť. Že niet spotrebiteľov? Ale veď my sme hladní a otrhaní! Že je prebytok? Ale veď my trpíme núdzou! Že niet čo budovať? Ale veď dosiaľ bývame v podzemných dierach a búdach! A títo nespokojenci začínajú premýšľať, poznávajú, že ľudská spoločnosť nie je tak zriadená, ako by mala byť. Vidia, že menšina jednotlivcov oplýva blahobytom a hojnosťou, kým široké vrstvy drobného ľudu sú zbadačované. A to rozhorčuje. Davy nezamestnaných i zamestnaných pokúšajú sa demonštrovať na uliciach. Chleba a práce sa dovolávajú. Chcú žiť. Chcú ľudskú spoločnosť tak usporiadať, aby boli dané aj im podmienky na žitie.

Úrady, pravda, musia takéto verejné prejavy zakazovať, aby sa nerušil pokoj a poriadok.

A usilujú sa všemožne i všelijaké dobročinné ustanovizne. Robia zbierky a podporujú, čo je v ich silách. Ale niekoľko vozov odhodенých šiat a skromné hromádky potravín nemôžu zachrániť tisíce hladujúcich. A tento počet stále rastie. Nezamestnaní sa už počítajú na státisíce.

Z domu do domu blúdia vyhladované postavy a na každom rohu ulice žobrujú otrhané deti.

Je hlad, je bieda.

A tento stav pociťujú na svojej koži aj učni zo Židovne.

Čím ďalej, tým viac miznú rumence z mladých tvárí. Oči vpadajú a líca maľuje žltá podvýživa a chorôb. Nie je to len Mišo, ktorý trpí v Kasperovej rodine. Tie osudy remeselníckych rodín sú všetky viacmenej rovnaké. Šibalské kúsky chlapcov sa viac a viac nahrádzajú smutnými ponosami. «My sme dosiaľ mali vždy raz za týždeň, v nedeľu, mäso a mäsovú polievku, ale dnes nám povedal majster, že už ani to naďalej nebude...»

«Kdeže mäso! Ani sa nepamätám, kedy som ho jedol! To nám naša majstrová už i okružky chleba natoľko stencila, že vidíme cez ne celú Bratislavu!»

«A my veru už od jesene nevečeriavame...»

A Mišov majster, Kasper, dnešný svoj rozhovor s krajčírom Krauzom zakončil slovami:

«Veru, neviem, neviem, ako sa to so mnou a s mojou rodinou skončí, ak sa v najbližšom čase niečo nestane. Prichodí nám zomrieť od hladu. A Miša musím prepustiť pred doučením...»